

UDK: 528.065:659.138.8(047.3):339.727.24:368.025.61:368.027.3:4+5+6

Mr Miloš M. Petrović¹

PRIKAZ INOSTRANOG ČLANKA

IZVEŠTAJ O GLOBALNIM INVESTICIJAMA I POLITIČKIM RIZICIMA

U poslednjem globalnom izveštaju Multilateralne agencije za investicione garancije (MIGA) – tela Svetske banke koje promovise direktne strane investicije i sprovodi analize nekomercijalnih izazova – naročita pažnja posvećena je istraživanju sve naglašenije potrebe za osiguranjem u domenu političkog rizika na srednjoročnom i dugoročnom nivou, pre svega kod zemalja u razvoju. Izveštaj, koji je poslednji put objavljen 2013. godine, nastojao je da prepozna osnovne izazove s kojima se međunarodni investitori susreću prilikom razmatranja ulaganja (naročito u zemljama u razvoju), pri čemu je u prvi plan izbila zabrinutost zbog kršenja ugovora o saradnji i pravno-institucionalnih rizika. Osiguranje od političkih rizika (*political risk insurance – PRI*) postaje sve povezaniji i zastupljeniji aspekt u sklopu promovisanja i sprovođenja investicionih ulaganja u zemljama u razvoju. Iznenađujuće, izveštaj prepoznaje da su rizici kršenja ugovornih odredaba viši u srednjerazvijenim nego u nižerazvijenim zemljama, ali i da se investitori češće susreću sa izazovima u saradnji s javnim institucijama nego u slučaju investicija u privatnom sektoru, kao i da uključivanje razvojnih agencija i multilateralnih tela smanjuje verovatnoću kršenja ugovornih odredaba.

U trenutku sastavljanja izveštaja svetska ekonomija je polako, mada i dalje nesigurno, počela da se stabilizuje i beleži blagi rast nakon višegodišnje finansijske krize, kako u Evropskoj uniji, koja je počela da zauzdava monetarne izazove, tako i u Americi i u Kini, u kojoj su jačale bojazni od usporavanja rasta. Rasla je zabrinutost da bi izmene u domenu monetarne politike mogle negativno da se odraze na usporavanje ekonomskih aktivnosti zemalja u razvoju, ali je visok nivo javnog duga vodećih svetskih privreda, kao i nedovršena evropska monetarna i fiskalna politika,

¹ Autor prikaza je doktorand na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu.

I-mejl: petrovic1milos@gmail.com

Rad je primljen: 24. 6. 2018.

Rad je prihvaćen: 25. 6. 2018.

upućivao na to da su što pre potrebne krupne promene kako se ne bi dogodio novi tržišni pad. U tom smislu, investitori su oklevali da se upuštaju u nova ulaganja, tako da je za period od 2011. do 2015. godine očekivano da investicije i projekcije investicija vrlo skromno porastu, a u pojedinim godinama čak i da opadnu. Ipak, sa nešto većim optimizmom gledalo se na višegodišnji predstojeći period (počev od 2015. i nadalje), kada je postepeno došlo do stabilizacije i oporavka poverenja i aktivnosti investitora.

Dok je u većem delu Afrike, kao i u južnoj Aziji, zabeležen vrlo snažan rast direktnih stranih investicija od oko 20%, u drugim regionima, poput srednje Azije i evropskog kontinenta, za zemlje u razvoju dokumentovan je pad od 16% u 2013. godini. Zemlje u razvoju su, s druge strane, sa 164 milijarde dolara u 2012. godini, dosegle svoj dotadašnji vrhunac od 12% udela u odlivu direktnih stranih investicija na svetskom nivou.

Ipak, makroekonomska nepredvidivost je postala jedan od osnovnih izvora zabrinutosti investitora prilikom srednjoročnog razmatranja ulaganja u zemljama u razvoju, tako da je usled nepoverenja u boljitak tržišta i nivo direktnih stranih investicija ostao na manje-više istom nivou. Takođe, i politički rizici su se pozicionirali među izazovima koji ometaju investicije u zemljama u razvoju. Ipak, kako izveštaj konstatuje, upravo zabrinutost u pogledu političkog rizika oko preduzimanja daljih investicija u zemljama u razvoju, s druge strane, predstavlja povoljnu stvar za ovu vrstu osiguranja. Rezultat toga je da je u svega nekoliko godina i uprkos krizi osiguranje investicija poraslo čak za jednu trećinu, na 100 milijardi dolara u 2012. godini, uprkos oklevanju investitora i činjenici da je broj samih direktnih stranih investicija generalno stagnirao.

Prema podacima koji su bili aktuelni u trenutku objavljivanja izveštaja, preko 14% direktnih stranih investicija u zemljama u razvoju bilo je osigurano od političkog rizika, što predstavlja gotovo trostruko povećanje u petnaestogodišnjem periodu. Rast je stimulisan povećanom ponudom i tražnjom, pri čemu dva ponuđača dominiraju sa više od polovine izdatih osiguranja od političkog rizika na nivou Bernske unije (Međunarodne unije kreditnih i investicionih osiguravača). Pojačana potreba za PRI posledica je nestabilnosti i promena političkih sistema u brojnim arapskim zemljama Bliskog istoka, loših iskustava u investicionoj saradnji ulagača i predstavnika država (prevashodno) u Južnoj Americi, izmena i ponovnih ugovaranja saradnje u brojnim razvijenim zemljama itd. Pojačana potražnja ishodovala je i prilagođavanjem i kreiranjem novih usluga osiguranja u domenu političkog rizika, kao i većem stepenu konkurentnosti i opsegu osiguravajućih usluga. Taj prostor su iskoristili javni osiguravači, pomoću olakšica u vidu pouzdanijeg finansijskog pokrića od korporacija koje ohrabruju investicije (poput OPIC u SAD).

Uprkos povišenom stepenu ekonomskih i političkih izazova, većina anketiranih investitora nastavila je da planira realizaciju investicija u zemljama u razvoju,

čime je ipak zadržan određeni stepen poverenja u perspektive razvoja i ostvarivanja dobiti. Politički izazovi poput kršenja ugovornih obaveza i pravne neizvesnosti, koji su doveli do stagniranja u investiranju u posmatranom periodu, opstali su kao posledica prethodnog iskustva investitora, kao i njihove procene u pogledu dometa razvoja saradnje u konkretnim slučajevima.

Izveštaj analizira i problematiku kršenja ugovornih obaveza i nastoji da prepozna i bliže objasni njegove uzroke i konkretne elemente, kao i da pruži konkretne savete za održivost i punu realizaciju ugovorenih investicija, poput dodatnih finansijskih pokrića i saradnje s dodatnim institucijama. Veće razumevanje potrebe za osiguranjem od političkih rizika deo je sveobuhvatnijeg razmatranja u sklopu realizacije investicija. Uprkos padu direktnih stranih investicija, koje su zabeležene u prvoj polovini tekuće decenije, nedvosmislen porast interesovanja za ovom vrstom osiguranja u istom periodu pokazatelj je volje investitora da nastave sa svojim ulaganjima (u zemlje u razvoju) čak i u otežanim političkim i ekonomskim okolnostima, što je važna informacija za osiguravače.

Izvor

- Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA) – World Bank Group, *2013 World Investment and Political Risk Report*, Washington, 2014, str. 5–54.